מכות

עין יעקב

geulaquiz.com

פרק א

א מכות פרק א - א אָמַר עוּלָּא: רֶמֶז לְעֵדִים זוֹמְמִין (שלוקין) מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? [רֶמֶז לְעֵדִים זוֹמְמִין]?! וְהָא כְּתִיב: (דברים י״ט:י״ט) ״וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם״. אֶלָּא רֶמֶז לְעֵדִים זוֹמְמִין שֶׁלּוֹקִין מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? דִּכְתִיב: (שם כה) ״וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע, וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע. מִשּׁוּם שֶׁהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק, וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע, וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע? אֶלָּא עֵדִים שֶׁהִרְשִׁיעוּ אֶת הַצַּדִּיק, וְאַתּוּ עֵדִים אַחֲרִינִי, וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק דְּמֵעִיקָּרָא, וְשַׁוִּינְהוּ לַהֲנֵי רְשָׁעִים, ״וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע״. תֵּפּוק לֵיהּ: (שמות כ) מ״לֹא תַעֲנֶה״? מִשּׁוּם דַּהֲוֵי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו.

ב ב אָמַר שְׁמוּאֵל לְרַב מַתְנָה: לָא תֵּיתִיב עַל כַּרְעָךְ עַד (דאמרת) [דְּמִפַּרְשַׁתְּ] לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא, מְנָא הָא מִלְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנָן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ סְתָם, אֵינוֹ רַשַּׁאי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם, אֶחָד הַמַּלְוֶה בִּשְׂטָר וְאֶחָד הַמַּלְוֶה עַל פֶּה. [אָמַר לוֹ]: שְׁנֶאֱמַר: (דברים ט״ו:ט׳) ״קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה״. מִמַּשְׁמָע שֶׁנֶּאֱמַר: ״[קָרְבָה] שְׁנַת הַשֶּׁבַע״, אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה? אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה״? לוֹמַר לְךָ: יֵשׁ לְךָ שְׁמִטָּה אַחֶרֶת שֶׁהִיא כָּזוֹ, וְאֵיזוֹ זוֹ? הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ סְתָם, שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם, דְּאָמַר מַר: שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּשָׁנָה חֲשׁוּבִים שָׁנָה.

ג מִשְׁנָה: (דברים י״ז:ו׳) ״עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים״ וְכוּ׳. אִם יִתְקַיֵּם עֵדוּת בִּשְׁנַיִם, לָמָּה פָּרַט לְךָ הַכָּתוּב בִּשְׁלֹשָׁה? אֶלָּא לְהַקִּישׁ שְׁלֹשָׁה לִשְׁנַיִם: מַה שְּׁלֹשָׁה מְזִימִין אֶת הַשְּׁנַיִם, אַף הַשְּׁנַיִם יָזִימוּ אֶת הַשְּׁלֹשָׁה. וּמִנַּיִן אֲפִלּוּ מֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר ״עֵדִים״. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מַה שְּׁנַיִם אֵינָם נֶחֱרָגִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם זוֹמְמִין, אַף שְׁלֹשָׁה אֵינָם נֶחֱרָגִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלָשְׁתָּן זוֹמְמִין. וּמִנַּיִן אֲפִלּוּ מֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״עֵדִים״. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בָּא הַשְּׁלִישִׁי לְהָקֵל אֶלָּא לְהַחְמִיר עָלָיו, וְלַעֲשׂוֹת דִּינוֹ כְּיוֹצֵא בָּאֵלּוּ, וְאִם כֵּן עָנַשׁ הַכָּתוּב לַנִּטְפָּל לְעוֹבְרֵי עֲבֵרָה כְּעוֹבְרֵי עֲבֵרָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיְּשַׁלֵּם שָׂכָר (טוב) לַנִּטְפָּל לְעוֹשֵׂי מִצְוָה כְּעוֹשֵׂי מִצְוָה וְכוּ׳.

ד ג מִשְׁנָה: סַנְהֶדְרִין הַהוֹרֶגֶת אַחַת בְּשָׁבוּעַ, נִקְרֵאת: ׳חוֹבְלָנִית׳. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה. רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אִלּוּ הָיִינוּ בַּסַּנְהֶדְרִין לֹא נֶהֱרַג אָדָם מֵעוֹלָם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף הֵם מַרְבִּים שׁוֹפְכֵי דָמִים בְּיִשְׂרָאֵל.

פרק ב

א מכות פרק ב - מִשְׁנָה. הַזּוֹרֵק אֶבֶן לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהָרַג, הֲרֵי זֶה גּוֹלֶה. [רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אִם מִכְּשֶׁיָּצְאתָה הָאֶבֶן מִיָּדוֹ הוֹצִיא הַלָּה אֶת רֹאשׁוֹ וְקִבְּלָהּ, הֲרֵי זֶה פָּטוּר]. זָרַק אֶת הָאֶבֶן לַחֲצֵרוֹ וְהָרַג, אִם יֵשׁ רְשׁוּת לַנִּזָּק לְכָנֵס לְשָׁם, גּוֹלֶה. וְאִם לָאו אֵינוֹ גּוֹלֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים י״ט:ה׳) ״וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר״. (לַחְטוֹב עֵצִים״.) מַה יַּעַר, רְשׁוּת לַנִּזָּק וְלַמַּזִּיק לְהִכָּנֵס לְשָׁם, אַף כָּל רְשׁוּת לַנִּזָּק וְלַמַּזִּיק לְהִכָּנֵס לְשָׁם, יָצָא חָצֵר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאֵין רְשׁוּת לַנִּזָּק (ולמזיק) לְהִכָּנֵס לְשָׁם. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מָה חֲטִיבַת עֵצִים רְשׁוּת, אַף כָּל רְשׁוּת, יָצָא הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ, וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וּשְׁלִיחַ בֵּית־דִּין. גְּמָרָא. אָמַר לוֹ הַהוּא מֵרַבָּנָן לְרָבָא: מִמַּאי דְּמֵחֲטִיבַת עֵצִים דִּרְשׁוּת? דִּילְמָא מֵחֲטִיבַת עֵצִים דְּסֵכָּה, וּמֵחֲטִיבַת עֵצִים דְּמַעֲרָכָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי אָמַר רַחֲמָנָא לִיגְלֵי? אָמַר לֵיהּ: כֵּיוָן דְּאִם מָצָא חָטוּב (אינו חוטב) לָאו מִצְוָה, הַשְׁתָּא נַמִּי לָאו מִצְוָה. אִיתֵיבֵיהּ רַבִינָא לְרָבָא: יָצָא הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ וּשְׁלִיחַ בֵּית־דִּין, (ואמאי) לֵימָא: כֵּיוָן דְּאִלּוּ גָּמִיר, לָאו מִצְוָה, הַשְׁתָּא נַמִּי לָאו מִצְוָה! הָתָם, אַף עַל גַּב דְּגָמִיר, מִצְוָה, דִּכְתִיב: (משלי כ״ט:י״ז) ״יַסֵּר בִּנְךָ וְיָנִיחֲךָ, וְיִתֵּן מַעֲדַנֵּי לְנַפְשֶׁךָ״.

ב ד ״וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ, כִּי נָבִיא הוּא״, אֵשֶׁת נָבִיא הוּא דְּתֵיהָדַּר וכו׳ (ב״ק פ״ח מאמר כח)

ג ה תָּנוּ רַבָּנָן: שֵׁשׁ עָרִים הִבְדִּיל מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וּכְנֶגְדָּן הִבְדִּיל יְהוֹשֻׁעַ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, וּמְכַוְּנוֹת (הן) [הָיוּ] כְּמִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. (יהושע כ׳:ח׳) ׳חֶבְרוֹן׳ בִּיהוּדָה, כְּנֶגֶד (דברים ד׳:מ״ג) ׳בֶּצֶר׳ בַּמִּדְבָּר. (יהושע כ׳:ז׳) ׳שְׁכֶם׳ בְּהַר אֶפְרַיִם, כְּנֶגֶד (דברים ד׳:מ״ג) ׳רָמוֹת׳ בַּגִּלְעָד. ׳קֶדֶשׁ׳ בְּהַר נַפְתָּלִי, כְּנֶגֶד ׳גּוֹלָן׳ בַּבָּשָׁן. (שם יט) ״וְשִׁלַּשְׁתָּ״ שֶׁיִּהוּ מְשֻׁלָּשׁוֹת, שֶׁיִּהְא מִדְרוֹם לְחֶבְרוֹן כְּמֵחֶבְרוֹן לִשְׁכֶם, וּמֵחֶבְרוֹן לִשְׁכֶם כְּמִשְׁכֶּם לְקֶדֶשׁ, וּמִשְׁכֶּם לְקֶדֶשׁ כְּמִקֶּדֶשׁ לְצָפוֹן. בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן תִּלְתָּ, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תִּלְתָּ? אָמַר אַבַּיֵי: בַּגִּלְעָד שְׁכִיחֵי רוֹצְחִים, דִּכְתִיב: (הושע ו׳:ח׳) ״גִּלְעָד קִרְיַת פֹּעֲלֵי אָוֶן עֲקֻבָּה מִדָּם״. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שָׁהוּ עוֹקְבִים לַהֲרוֹג נְפָשׁוֹת. מַאי שְׁנָא מֵהַאי גִּיסָא [וּמֵהַאי גִּיסָא] דִּמְרַחֲקֵי, וּמַאי שְׁנָא מִצִּיעָאי דְּמִקָּרְבֵי? אָמַר אַבַּיֵי: בִּשְׁכֶם נַמִּי שְׁכִיחֵי רוֹצְחִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״וּכְחַכֵּי אִישׁ גְּדוּדִים חֶבֶר כֹּהֲנִים דֶּרֶךְ יִרְצְחוּ שֶׁכְמָה״ [וְגוֹ]. מַאי חֶבֶר כֹּהֲנִים? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁהָיוּ מִתְחַבְּרִים לַהֲרוֹג נְפָשׁוֹת, כַּכֹּהֲנִים הַלָּלוּ שֶׁמִּתְחַבְּרִים לַחֲלֹק תְּרוּמָה בְּבֵית הַגָּרְנוֹת. וְתוּ לֵיכָּא? וְהָאֵיכָּא: (במדבר ל״ה:ו׳) ״וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר״. אָמַר אַבַּיֵי: הַלָּלוּ קוֹלְטוֹת בֵּין לְרַצַּח

בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. הַלָּלוּ אֵין קוֹלְטוֹת אֶלָּא לְדַעַת. וְ׳חֶבְרוֹן׳, עִיר מִקְלָט הֲוַאי? וְהָכְתִיב: (שופטים א׳:כ׳) ״וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה״. אָמַר אַבַּיֵי: פַּרְוַדְהָא, דִּכְתִיב: (יהושע כ״א:י״ב) ״וְאֶת שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה״.

ד עָרִים הַלָּלוּ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן, לֹא טִירִים קְטַנִּים, וְלֹא כְּרַכִּים גְּדוֹלִים, אֶלָּא עֲיָרוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בִּמְקוֹם מַיִם, אִם אֵין שָׁם מַיִם, מְבִיאִין (שם) [לָהֶם] מַיִם, וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בִּמְקוֹם שְׁוָקִים, וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בִּמְקוֹם אוּכְלוּסִין, נִתְמַעֲטוּ אוּכְלוּסֵיהֶן מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן. נִתְמַעֲטוּ דִּיּוּרֵיהֶן מְבִיאִין לָהֶם כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִיִּים, וְאֵין מוֹכְרִין בָּהֶם לֹא כְּלֵי זַיִן וְלֹא כְּלֵי מְצוּדָה, דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וְשָׁוִין, שֶׁאֵין פּוֹרְסִין בְּתוֹכָן מְצוּדוֹת וְאֵין מַפְשִׁילִין בְּתוֹכָן חֲבָלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא רֶגֶל גּוֹאֶלֶת הַדָּם מְצוּיָה שָׁם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי קְרָא? (דברים ד) ״וְנָס אֶל אַחַת מִן הֶעָרִים הָאֵל וָחָי״. עָבִיד לֵיהּ מִידֵי דְּתֶהֱוֵי לֵיהּ חִיּוּתָא.

ה ו תָּנָא: תַּלְמִיד שֶׁגָּלָה מַגְלִין רַבּוֹ עִמּוֹ, דִּכְתִיב: (דברים ד׳:מ״ב) ״וְנָס אֶל אַחַת מִן הֶעָרִים הָאֵל וָחָי״, עָבִיד לֵיהּ מִידֵי דְּתֶהֱוֵי לֵיהּ חִיּוּתָא. אָמַר רַבִּי זֵירָא: מִכָּאן שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה אָדָם לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָרַב שֶׁגָּלָה מַגְלִין יְשִׁיבָתוֹ עִמּוֹ, אֵינִי? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֵן קוֹלְטִין, דִּכְתִיב: (שם) ״אֶת בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר״, וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ (שם) ״וְזֹאת הַתּוֹרָה״? לָא קַשְׁיָא, הָא בְּעִידְנָא דְּעָסִיק בָּהּ, הָא בְּעִידְנָא דְּלָא עָסִיק בָּהּ. אִי בָּעֵית אֵימָא: מַאי ׳קוֹלְטִין׳? מְמַלְּאִין הַמָּוֶת. כִּי הָא דְּרַב חִסְדָּא חֲוָה יָתִיב וְגָרַס בְּבֵי רַב, לָא מָצֵי שְׁלִיחָא דְּמַלְאָכָא דְּמוּתָא לְמִיקְרַב (ליה) [לְגַבֵּיהּ], (משום) דְּלָא [חֲוָה] פָּסִיק פּוּמֵיהּ מִגִּירְסָא. סָלִיק וְיָתִיב אַאַרְזָא דְּבֵי רַב, וּפָקַע אַרְזָא, אִישְׁתִּיק וְיָכִיל לֵיהּ.

ו ז אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילָאִי: מִפְּנֵי מַה זָכָה רְאוּבֵן לְהֶמְנוֹת בְּהַצָּלָה תְּחִלָּה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּתַח בְּהַצָּלָה תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית ל״ז:כ״א) ״וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם״. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵלִי, מַאי דִּכְתִיב: (דברים ד׳:מ״א) ״אָז יַבְדִּיל מֹשֶׁה שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה שָׁמֶשׁ״. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: הַזְּרַח הַשֶּׁמֶשׁ לָרוֹצְחִים. אֵיפָא דְּאָמְרִי: אָמַר [לֵיהּ] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִזָּרַחְתָּ שֶׁמֶשׁ לָרוֹצְחִים? דָּרַשׁ רַבִּי סִימָאי: מַאי דִּכְתִיב: (קהלת ה׳:ט׳) ״אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַּע כֶּסֶף, וּמִי אֹהֵב בָּהָמוֹן (לו) [לֹא] תְּבוּאָה״. ״אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַּע כֶּסֶף״, זֶה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁשָּׁלֹשׁ עָרִים שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אֵינָן קוֹלְטוֹת עַד שֶׁנִּבְחְרוּ שָׁלֹשׁ שֶׁבְּאֶרֶץ כְּנָעַן. אָמַר: מִצְוָה הַבָּאָה לְיָדִי אֲקַיְּמֶנָּה. ״וּמִי אֹהֵב בָּהָמוֹן לוֹ תְּבוּאָה״, לְמִי נָאֶה לִלְמֹד בֶּהָמוֹן? לְמִי שֶׁכָּל תְּבוּאָה שֶׁלּוֹ, וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי דִּכְתִיב: (תהילים ק״ו:ב׳) ״מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳, יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ״, לְמִי נָאֶה לְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳? לְמִי שֶׁיָּכוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. וְרַבָּנָן, וְאִי תֵּימָא רַבָּה בַּר מָרִי אָמְרֵי: ״מִי אֹהֵב בֶּהָמוֹן לוֹ תְּבוּאָה״, כָּל הָאוֹהֵב לִלְמֹד בֶּהָמוֹן לוֹ תְּבוּאָה. יְהֵבוּ בֵּיהּ רָבָנָן עֵינַיְהוּ (ברכה בריה דרבא) [בַּרְבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה]. רַב אַשִׁי אָמַר: כָּל הָאוֹהֵב לִלְמֹד לוֹ תְּבוּאָה, וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: מַאי דִּכְתִיב: (ירמיהו נ׳:ל״ו) ״חֶרֶב אֶל הַבַּדִּים וְנֹאָלוּ״, חֶרֶב עַל [צַוְּארֵי] שׁוֹנְאֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיּוֹשְׁבִים בַּד בְּבַד וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמְּסַפְּשִׁין. כְּתִיב הָכָא: ״וְנֹאָלוּ״, וּכְתִיב הָתָם: (במדבר יב) ״אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ״. [וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁחוֹטְאִין, שֶׁנֶּאֱמַר]: ״וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ״. וְאִי בָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא: (ישעיהו י״ט:י״ג) ״נוֹאֲלוּ שָׂרֵי צֹעַן״. רַבִינָא אָמַר: כָּל הָאוֹהֵב לִלְמֹד בֶּהָמוֹן לוֹ תְּבוּאָה, וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי: הַרְבֵּה תּוֹרָה לָמַדְתִּי מֵרַבּוֹתַי, וְיוֹתֵר מֵחֲבֵרַי, וּמִתַּלְמִידַי, יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

ז ח אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַאי דִּכְתִיב: (תהלים קכב) ״עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָ͏ִם״, מִי גָּרַם לְרַגְלֵינוּ שֶׁהָיוּ עוֹמְדִין בַּמִּלְחָמָה? שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ [בֶּן לֵוִי]: מַאי דִּכְתִיב: (שם) ״שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד, שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה׳ נֵלֵךְ״. אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׂמַעְתִּי בְּנֵי אָדָם שֶׁאוֹמְרִים: מָתַי יָמוּת זָקֵן זֶה, וְיָבוֹא שְׁלֹמֹה בְּנוֹ, וְיִבְנֶה בֵּית הַבְּחִירָה, וְנַעֲלֶה לָרֶגֶל, וְשָׂמַחְתִּי. אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׂמַעְתִּי בְּנֵי אָדָם שֶׁאוֹמְרִים: מָתַי יָמוּת זָקֵן זֶה, וְיָבוֹא שְׁלֹמֹה בְּנוֹ, וְיִבְנֶה בֵּית הַבְּחִירָה, וְנַעֲלֶה לָרֶגֶל, וְשָׂמַחְתִּי. אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: (שם פד) ״כִּי טוֹב יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלָף״, טוֹב לִי יוֹם אֶחָד שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה [לְפָנַי], מֵאֶלֶף עוֹלוֹת שֶׁעָתִיד שְׁלֹמֹה בִּנְךָ לְהַקְרִיב לְפָנַי עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

ח ט מִשְׁנָה. וּמְכַוְּנִים לָהֶם דְּרָכִים מִזּוֹ לָזוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים יט) ״תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ״. וּמוֹסְרִים לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמָּא יַהַרְגֶנּוּ בַּדֶּרֶךְ, וְיַדַּבְּרוּ אֵלָיו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: (אף) הוּא מְדַבֵּר עַל יְדֵי עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ״. לְפִיכָךְ אִמּוֹתֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים (היו) מְסַפְּקוֹת לָהֶם (מים ומזון) [מְחִיָּה וּכְסוּת], כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּלְּלוּ עַל בְּנֵיהֶן שֶׁיָּמוּתוּ.* גְּמָרָא. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: ״מִקְלָט״ [הָיָה] כָּתוּב עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים, כְּדֵי שֶׁיְּכִירֵהוּ הָרוֹצֵחַ, וְיִפְנֶה לְשָׁם. אָמַר רַבִּי (הונא) [כַּהֲנָא]: מַאי קְרָא? ״תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ״, עֲשֵׂה לְךָ הֲכָנָה בַּדֶּרֶךְ. רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא פָּתַח לָהּ פִּתְחָא לְהַאי פָּרְשְׁתָּא מֵהָכָא: (תהלים כה) ״טוֹב וְיָשָׁר ה׳, עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ״. אִם לַחַטָּאִים מוֹרֶה, קַל וָחוֹמֶר לַצַּדִּיקִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ פָּתַח לָהּ פִּתְחָא לְהַאי פָּרְשְׁתָּא מֵהָכָא: (שמות כא) ״וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה, וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ״ וגו׳. (ש״א כד) ״כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי, מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע״. בַּמָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁהָרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ, אֶחָד הָרַג בְּשׁוֹגֵג וְאֶחָד הָרַג בְּמֵזִיד. לָזֶה אֵין עֵדִים, וְלָזֶה אֵין עֵדִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמְּנָן לְפוּנְדָּק אֶחָד, זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד יוֹשֵׁב תַּחַת הַסֻּלָּם, וְזֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג יוֹרֵד בַּסֻּלָּם וְנוֹפֵל עָלָיו וְהוֹרְגוֹ. (נמצא) זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד, נֶהֱרָג, וְזֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג, גּוֹלֶה.

ט י [אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אָמַר רַב הוּנָא, וְאָמְרֵי לָהּ] אָמַר רַב הוּנָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים, בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ [בָּהּ] מוֹלִיכִין אוֹתוֹ. מִן הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב: (במדבר כ״ב:כ׳) ״לֵךְ תֵּלֵךְ עִמָּהֶם״, וּכְתִיב: (שם) ״קוּם לֵךְ אִתָּם״. מִן הַנְּבִיאִים, דִּכְתִיב: (ישעיהו מ״ח:י״ז) ״אֲנִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל, מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ״. מִן הַכְּתוּבִים, דִּכְתִיב: (משלי ג׳:ל״ד) ״אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ, וְלַעֲנָוִים יִתֵּן חֵן״.

י אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: מִפְּנֵי מָה נֶאֶמְרָה פָּרָשַׁת רוֹצְחִים בְּלָשׁוֹן עֲזָה? דִּכְתִיב: (יהושע כ׳:א׳-ב׳) ״וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: תְּנוּ לָכֶם אֶת עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי״ וְגוֹ׳. מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל תּוֹרָה. לְמֵימְרָא, דְּכָל ׳דִּבּוּר׳, לָשׁוֹן קָשֶׁה? אֵין, דִּכְתִיב: (בראשית מ״ב:ל׳) ״דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קָשׁוֹת״, וְהָתַנְיָא: (מלאכי ג) ״נִדְבְּרוּ״, אֵין ׳נִדְבְּרוּ׳ אֶלָּא לָשׁוֹן נַחַת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (תהילים מ״ז:ד׳) ״יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ׳, ׳דַּבֵּר׳ לְחוּד, ׳יַדְבֵּר׳ לְחוּד.

יא יא פִּסְקָא. לְפִיכָךְ אִמּוֹתֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים וְכוּ׳. טַעְמָא דְּלָא מַצְלוּ, הָא מַצְלוּ מֵיתִי? וְהָכְתִיב: (משלי כ״ו:ב׳) ״כַּצִּפּוֹר לָנוּד, כַּדְּרוֹר לָעוּף, כֵּן קְלָלַת חִנָּם לֹא תָבֹא״? אָמַר (להו) הַהוּא סָבָא: מִפְּרִקֵיהּ דְּרָבָא שְׁמִיעַ לִי, (מפני) שֶׁהָיָה לָהֶם לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הוֹרָם וְלֹא בִּקְּשׁוּ. וְאִיכָּא (דאמרי) [דְּמָתְנִי]: כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עַל בְּנֵיהֶם שֶׁלֹּא יָמוּתוּ. טַעְמָא דְּמַצְלוּ, הָא לָא מַצְלוּ, מֵיתִי? מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֶעֱבַד? הָכָא אַמְרִינַן: ״טוֹבִיָּה חָטָא וְזִיגּוּד מִינֵּגַד״? הָתָם אַמְרֵי: ״שְׁכֶם נָסִיב, מַבְגְּאֵי גָּזַר״? אָמַר (להו) הַהוּא סָבָא: מִפְּרִקֵיהּ (דאבא) [דְּרָבָא] שְׁמִיעַ לִי, (מפני) שֶׁהָיָה לָהֶם לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הוֹרָם וְלֹא בִּקְּשׁוּ. כִּי הָא דְּהַהוּא גַּבְרָא דְּאַכְלֵיהּ אַרְיָא בְּרִחּוּק תְּלַת (מאה) פַּרְסֵי מִינֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וְלָא אִשְׁתְּעִי אִלֵּיהוּ בַּהֲדֵיהּ תְּלָתָא יוֹמִין.

יב יב אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: קְלָלַת חָכָם, אֲפִלּוּ בְּחִנָּם הִיא בָּאָה, מְנָא לָן? מֵאֲחִיתֹפֶל, [שֶׁבְּשָׁעָה] שֶׁכָּרָה דָּוִד שִׁתִּין, קָפָא תְּהוֹמָא וּבָעֵי לְמִשְׁטְפֵיהּ לְעָלְמָא. אָמַר דָּוִד: מִי אִיכָּא דְּיָדַע אִי שָׁרֵי לְמִיכְתַּב שֵׁם וּמִשְׁדֵּי בִּתְהוֹמָא, וְנָיַח. לֵיכָּא דְּאָמַר לֵיהּ וְלָא מִידִי. אָמַר: כָּל הַיּוֹדֵעַ לוֹמַר וְאֵינוֹ אוֹמֵר, יֵחָנֵק בִּגְרוֹנוֹ! נָשָׂא אֲחִיתֹפֶל קַלְנָחְמֶר בְּעַצְמוֹ, [אָמַר]: וּמַה לַּעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אָמְרָה תּוֹרָה: שְׁמִי הַנִּכְתָּב בִּקְדֻשָּׁה, יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם. (לעשות שלום) עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר לֵיהּ: שָׁרֵי. כָּתַב שֵׁם אֲחַסְפָּא וְשָׁדָא בִּתְהוֹמָא, (הדר תהומא) [נָחַת] וְקָם בְּדוּכְתֵּיהּ, וַאֲפִלּוּ הָכִי כְּתִיב: (שמואל ב י״ז:כ״ג) ״וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ [וְגוֹ׳] וַיֵּחָנֵק״. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: קְלָלַת חָכָם, אֲפִלּוּ עַל תְּנַאי הִיא בָּאָה. מְנָא לָן? מֵעֵלִי, דְּקָאָמַר לֵיהּ עֵלִי לִשְׁמוּאֵל: (שמואל א ג׳:י״ז) ״כֹּה יַעֲשֶׂה לְךָ אֱלֹהִים, וְכֹה יוֹסִיף, אִם תְּכַחֵד מִמֶּנִּי דָּבָר״. (וכתיב) [וַאֲף עַל גַּב דִּכְתִיב]: (שם) ״וַיַּגֶּד לוֹ [שְׁמוּאֵל] אֶת כָּל הַדְּבָרִים, (האלה) וְלֹא כִחֵד מִמֶּנּוּ״. (דבר) וַאֲפִלּוּ הָכִי כְּתִיב: (שם ח) ״וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו בִּדְרָכָו״ וְגוֹ׳.

יג יג אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: נִדּוּי (אפילו) עַל תְּנַאי, צָרִיךְ הֲפָרָה, מְנָא לָן? מִיהוּדָה, דִּכְתִיב: (בראשית מ״ג:ט׳) ״אָנֹכִי אֶעֶרְבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ, אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ, וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים״. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר יוֹנָתָן מַאי דִּכְתִיב: (דברים ל״ג:ו׳-ז׳) ״יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת, וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר, וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר״. כָּל אוֹתָם אַרְבָּעִים שָׁנָה (שהלכו) [שֶׁהָיוּ] יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וכו׳.

יד יד אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: שְׁתֵּי טָעֲיוֹת טָעָה יוֹאָב בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (מלכים א ב׳:כ״ח) ״וַיָּנָס יוֹאָב אֶל אֹהֶל ה׳, וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ״. טָעָה שֶׁאֵין קוֹלֵט אֶלָּא גַּגּוֹ וְהוּא תָּפַשׂ בְּקַרְנוֹתָיו. טָעָה שֶׁאֵין קוֹלֵט אֶלָּא מִזְבַּח בֵּית עוֹלָמִים וְהוּא תָּפַשׂ בְּמִזְבַּח שֶׁל שִׁילֹה. אָמַר אַבַּיֵי: בְּהָא נַמִּי [מִיטְעָא טָעָה], טָעָה שֶׁאֵין קוֹלֵט אֶלָּא כֹּהֵן וַעֲבוֹדָה בְּיָדוֹ, וְהוּא זָר הָיָה.

טו מִשְׁנָה. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה [לְעִיר מִקְלָטוֹ], וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ, יֹאמַר לָהֶם: רוֹצֵחַ אֲנִי. אָמְרוּ לוֹ: ״אַף עַל פִּי כֵן״, יְקַבֵּל מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים יט) ״וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ״.

פרק ג

א **מכות פרק ג** - טו אָמַר רַבִּי אַחָא: הַמַּשְׁהֶה אֶת נְקֵבָיו עוֹבֵר מִשּׁוּם: (ויקרא י״א:מ״ג) ״אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם״. אָמַר רַבִּי בֶּיבָי בַּר אַבַּיֵי: הַאי מַאן דְּשָׁתֵה (מיא) בְּקַרְנָא דְּאוּמְנָא, קָא עָבַר מִשּׁוּם: ״אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם״.

ב טז אָמַר רָבָא: כַּמָּה טִפְּשָׁאֵי שְׁאַר אִינְשֵׁי, דְּקָיְמִי קַמֵּי סֵפֶר תּוֹרָה, וְלָא קָיְמִי מִקַּמֵּי גַּבְרָא רַבָּה, דְּאִלּוּ בְּסֵפֶר תּוֹרָה כְּתִיב: (דברים כה) ״אַרְבָּעִים״, וְאַתּוּ רַבָּנָן וּבָצְרוּ חֲדָא.

ג [פִּסְקָא]. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבָּעִים שְׁלֵמוֹת [הוּא לוֹקֶה. וְהֵיכָן הוּא לוֹקֶה אֶת הַיְתֵרָה? בֵּין כְּתָפָיו. גְּמָרָא]. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? דִּכְתִיב: (זכריה י״ג:ו׳) ״מָה הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ? וְאָמַר: אֲשֶׁר הֻכֵּיתִי בֵּית מְאַהֲבָי״. וְרַבָּנָן? הַהוּא בְּתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הוּא דִּכְתִיב.

ד מִשְׁנָה. כֵּיצַד מַלְקִין אוֹתוֹ וְכוּ׳, וְהַקּוֹרֵא קוֹרֵא: (דברים כ״ח:נ״ט) ״אֵם לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת וְגוֹ׳, וְהִפְלָא ה׳ אֶת מַכֹּתְךָ וְאֶת מַכּוֹת״ וְגוֹ׳. וְחוֹזֵר לְתְחִלַּת הַמִּקְרָא: (שם כט) ״וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת״ וְגוֹ׳. וְחוֹתֵם: (תהילים ע״ח:ל״ח) ״וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן״ וְגוֹ׳. וְחוֹזֵר לְתְחִלַּת הַמִּקְרָא.

ה יז אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנַּיִן לִרְצוּעָה שֶׁהִיא שֶׁל עֵגֶל? שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים כ״ה:ג׳) ״אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף״, וְסָמִיךְ לֵיהּ: (שם) ״לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ״. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת (אמר רבי אלעזר:) [מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה] מִנַּיִן לִיבָמָה שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי מֵכֶּה שְׁחִין, שֶׁאֵין חוֹסְמִין אוֹתָהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ״, וְסָמִיךְ לֵיהּ: (שם) ״כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו״ וְגוֹ׳. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות ל״ד:י״ז-י״ח) ״אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ״, וְסָמִיךְ לֵיהּ: ״אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר״. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: כָּל הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרָע, וְכָל הַמְקַבֵּל לָשׁוֹן הָרָע, וְכָל הַמֵּעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר, רָאוּי לְהַשְׁלִיכוֹ לַכְּלָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם כב) ״לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ״, וְסָמִיךְ לֵיהּ: ״לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא, אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס״, וּקְרֵי בֵּיהּ [נַמִּי]: ״לֹא תַשִּׁיא״.

ו יח פִּסְקָא. וּשְׁתֵּי רְצוּעוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת בָּהּ. תָּנָא: וְשֶׁל חֲמוֹר, כִּדְדָרַשׁ הַהוּא גְּלִילָאָה עֲלֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: (ישעיהו א׳:ג׳) ״יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו, יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע״. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יָבוֹא מִי שֶׁמַּכִּיר [אֵבוּס] בְּעָלָיו וְיִפָּרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר [אֵבוּס] בְּעָלָיו.

ז מִשְׁנָה. כָּל חַיְבֵי כְּרִיתוֹת שֶׁלָּקוּ, נִפְטְרוּ מִידֵי כְּרִיתוּתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים כ״ה:ג׳) ״וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ״, כֵּינָן שֶׁלָּקָה, חֲרֵי הוּא כְּאָחִיךָ, דִּבְרֵי רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְאָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה אִם הָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת, (נפשו ניטלת לו) [נוֹטֵל נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ], הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ נַפְשׁוֹ. רַבִּי (ישמעאל) [שִׁמְעוֹן] אוֹמֵר: מִמְּקוֹמוֹ הוּא לָמֵד, שֶׁנֶּאֱמַר: (ויקרא י״ח:כ״ט) ״וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם״. וְאוֹמֵר (שם) ״וָחַי בָּהֶם״, הָא כָּל הַיּוֹשֵׁב וְאֵינוֹ עוֹבֵר עֲבֵרָה, נוֹתְנִין לוֹ שָׂכָר כְּעוֹשֶׂה מִצְוָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי אוֹמֵר: [חֲרֵי הוּא אוֹמֵר]: (דברים י״ב:כ״ג) ״רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם, כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ״, (ואומר: (שם) ״לֹא תֹאכְלֶנּוּ, לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ״.) וּמָה אִם הַדָּם, שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ, הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל שָׂכָר, גֶּזֶל וַעֲרָיוֹת שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַוָּה לָהֶן וּמְחַמְּדָתָן, הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיְּזַכֶּה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר: רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹות, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו מ״ב:כ״א) ״ה׳ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר״.

ח יט אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית־דִּין שֶׁל מַטָּה, וְהִסְכִּימוּ בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה עַל יָדָן. אֵלּוּ הֵן: מִקְרָא מְגִלָּה, וּשְׁאֵלַת שָׁלוֹם בַּשֵּׁם, וַהֲבָאַת מַעֲשֵׂר. מִקְרָא מְגִלָּה, דִּכְתִיב: (אסתר ט׳:כ״ז) ״קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים״, קִיְּמוּ לְמַעְלָה מַה שֶּׁקִּבְּלוּ לְמַטָּה. שְׁאֵלַת שָׁלוֹם, (בשם) דִּכְתִיב: (רות ב׳:ד׳) ״וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם, וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים: ה׳ עִמָּכֶם״. וְאוֹמֵר: (שופטים ו׳:י״ב-י״ג) ״ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל״. מַאי ׳וְאוֹמֵר׳? וְכִי תֵּימָא: בֹּעַז הוּא דְּעָבַד מִדַּעְתֵּיהּ, וּמִן שְׁמַיָּא לָא אַסְכִּימוּ עַל יְדֵיהּ, תָּא שְׁמַע, [וְאוֹמֵר]: ״ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל״. הֲבָאַת מַעֲשֵׂר, דִּכְתִיב: ((דברי הימים ב ל״א:ה׳) ״וְכִפְּרוֹץ הַדָּבָר, הִרְבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן וְגוֹ׳, וְכֹל תְּבוּאַת שָׂדֶה וּמַעְשַׂר הַכֹּל לָרֹב״, וּכְתִיב:) (מלאכי ג׳:י׳) ״הָבִיאוּ אֶת [כָּל] הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר, וִיהִי טֶרֶף וְגוֹ׳. (שם) וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי״. [מַאי ״עַד בְּלִי דָי״]? אָמַר רַב (חָמָא, אָמַר רַב) [רָמִי בַּר רַב]: עַד שֶׁיִּבְלוּ שִׂפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר: ׳דַּי׳.

ט כ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ: בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שֵׁם, וּבְבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל [הָרָמָתִי]. וּבְבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה. בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שֵׁם, דִּכְתִיב: (בראשית ל״ח:כ״ו) ״וַיַּכֵּר יְהוּדָה, וַיֹּאמֶר: צָדְקָה מִמֶּנִּי״ וְגוֹ׳. מְנָא יָדַע? דְּלְמָא כִּי הֵיכִי דְּאָזִיל אִיהוּ לְגַבֵּיהּ, אָזִיל נַמֵּי אִינִישׁ אַחֲרִינָא [לְגַבֵּיהּ]? יָצָאת בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: מִמֶּנִּי יָצְאוּ כְּבוּשִׁים. בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל, דִּכְתִיב: (שמואל א י״ב:ג׳) ״הִנֵּנִי, עֲנוּ בִי נֶגֶד ה׳ וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ, וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: עֵד ה׳ בָּכֶם, וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה, וַיֹּאמֶר: עֵד״. ׳וַיֹּאמְרוּ, מֵיבָּעֵי לֵיהּ: יָצָאת בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: אֲנִי עֵד [בְּדָבָר זֶה]. בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה, דִּכְתִיב: (מלכים א ג׳:כ״ז) ״וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ (שלמה) וַיֹּאמֶר: תְּנוּ לָהּ אֶת הַיָּלוּד הַחַי, וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ, הִיא אִמּוֹ״. מְנָא יָדַע? דְּלְמָא אִיעֲרוּמֵי קָא מְעָרְמָא? יָצָאת בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: ׳הִיא אִמּוֹ׳. אָמַר רָבָא: מִמַּאי? דְּלְמָא, יְהוּדָה, כֵּינָן דְּחָשִׁיב יוֹמֵי וְיַרְחֵי וְאִתְרַמֵּי, (ליה) דַּחֲזִינָן מַחְזְקִינָן, דְּלָא חָזִינָן לָא מַחְזְקִינָן. שְׁמוּאֵל נַמֵּי, דִּכְווּלְהוּ יִשְׂרָאֵל קָרֵי לְהוּ בִּלְשׁוֹן יָחִיד, דִּכְתִיב: (ישעיהו מ״ה:י״ז) ״יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּה״׳. שְׁלֹמֹה נַמֵּי, מִדְּהָא מְרַחֵם קָא מְרַחְמָא, וְהָא לָא קָא מְרַחְמָא. אֶלָּא גְּמָרָא.

י כא דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמְלָאי: תַּרְיַ״ג מִצְוֹות נֶאֶמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה, (בסיני) שס״ה לָאוִין כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה. רמ״ח עֲשֵׂה כְּנֶגֶד אֵבָרָיו שֶׁל אָדָם. אָמַר רַב הַמְנוּנָא, מַאי קְרָא: (דברים ל״ג:ד׳) ״תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה״. ׳תּוֹרָה׳ בְּגִימַטְרִיָּא (הכי הוה. תורה) שית מֵאָה וְחַד סְרֵי הַוְיָין, ״אָנֹכִי״, ו״לֹא יִהְיֶה לְךָ״, מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעֲנוּם. בָּא דָּוִד וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה, דִּכְתִיב: (תהילים ט״ו:א׳-ב׳) ״מִזְמוֹר לְדָוִד, ה׳, מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ, מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ, הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק, וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ״ וְגוֹ׳. ׳הוֹלֵךְ תָּמִים׳, זֶה אַבְרָהָם, דִּכְתִיב בֵּיהּ: (בראשית י״ז:א׳) ״הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים״. ׳וּפֹעֵל צֶדֶק׳, כְּגוֹן אַבָּא חִלְקִיָּה. ׳וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ׳ כְּגוֹן: רַב סַפְרָא. ׳לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ׳, זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ, דִּכְתִיב: ״אוּלַי יְמַשֵּׁנִי אָבִי״. ׳לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה׳, שֶׁלֹּא יָרַד לְאֻמָּנוּת חֲבֵרוֹ. ׳וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא

עַל קְרֹבוֹ, זֶה הַמְקָרֵב אֶת קְרוֹבָיו. ׳נִבְזֶה בְעֵינָיו נִמְאָס׳, זֶה חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁגִּרֵר עַצְמוֹת אָבִיו (על מטה) [בְּמִטָּה] שֶׁל חֲבָלִים. ׳וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד׳, זֶה יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיָה רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם, הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ, וּמְחַבְּקוֹ וּמְנַשְּׁקוֹ, וְקוֹרֵא לוֹ: [אָבִי אָבִי, רַבִּי רַבִּי], מוֹרִי מוֹרִי. ׳נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמַר׳, כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֱהֵא בְּתַעֲנִית עַד שֶׁאָבוֹא לְבֵיתִי. ׳כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ׳, אֲפִלּוּ רִבִּית גּוֹי. ״וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח״, כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי. וּכְתִיב: ״עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם״. וּכְשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַגִּיעַ לַמִּקְרָא הַזֶּה, הָיָה בּוֹכֶה, אָמַר: מַאן דְּעָבִיד [לְהוּ לְ]כוּלְּהוּ הוּא דְּלָא יְמוֹט, הָא (דעביד) [חָדָא] מִינַיְהוּ, יְמוֹט? *) אָמַר לֵיהּ: (רַבִּי עֲקִיבָא: אֶלָּא מֵעַתָּה) (ויקרא י״ח:כ״ד) ״אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה״, בְּכוּלְּהוּ אֵין, בַּחֲדָא מִינַיְהוּ לָא? אֶלָּא ״בְּכָל אֵלֶּה״, בְּאַחַת מֵאֵלֶּה, הָכִי נַמִּי, ״עֹשֵׂה אֵלֶּה״, אַחַת מֵאֵלֶּה. בָּא יְשַׁעְיָה וְהֶעֱמִידָן עַל שֵׁשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו ל״ג:ט״ו) ״הֹלֵךְ צְדָקוֹת, וְדֹבֵר מֵישָׁרִים, מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשַׁקּוֹת״ וְגוֹ׳. ׳הֹלֵךְ צְדָקוֹת׳, זֶה אַבְרָהָם, דִּכְתִיב: (בראשית י״ח:י״ט) ״כִּי יְדַעְתִּיו וְגוֹ׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט״. ׳וְדֹבֵר מֵישָׁרִים׳, זֶה שֶׁאִינוֹ מַקְנִיט פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים. ׳מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשַׁקּוֹת׳, [כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלִישָׁע. ׳נֹעֵר כַּפָּיו מִתְמֹךְ בַּשֹּׁחַד׳], כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי. ׳אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים׳, כְּגוֹן רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּלָא שְׁמִיעַ לֵיהּ בְּזִילוּתָא (דרבנן) [דְּצִוּרְבָא מֵרַבָּנָן] וְשָׁתִיק. ׳וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע׳, כִּדְרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא: זֶה שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה. וּכְתִיב: (ישעיהו ל״ג:ט״ז) ״הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן, מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ. לַחְמוֹ נִתָּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים״. בָּא מִיכָה וְהֶעֱמִידָן עַל שְׁלוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (מיכה ו׳:ח׳) ״הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב, וּמָה ה׳ דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ, כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד, וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם (ה׳) אֱלֹהֶיךָ״. ׳עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט׳, זֶה הַדִּין. ׳וְאַהֲבַת חֶסֶד׳, זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים. ׳וְהַצְנֵעַ לֶכֶת׳, זֶה הַכְנָסַת כַּלָּה וְהוֹצָאַת הַמֵּת. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַלְוָחֹמֶר, וּמָה דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא, אָמְרָה תּוֹרָה: ״וְהַצְנֵעַ לֶכֶת״, דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! חָזַר יְשַׁעְיָהוּ וְהֶעֱמִידָן עַל שְׁתַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו נ״ו:א׳) ״כֹּה אָמַר ה׳: שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה״ וְגוֹ׳. בָּא עָמוֹס וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: (עמוס ה׳:ד׳) ״כִּי כֹה אָמַר ה׳ לְבֵית יִשְׂרָאֵל: דִּרְשׁוּנִי וִחְיוּ״. מַתְקִיף לֵיהּ רַב נַחְמָן [בַּר יִצְחָק], (ודלמא [אֵימָא]: ״דִּרְשׁוּנִי״ בְּכָל הַתּוֹרָה (הזאת) [כֻּלָּהּ]? אֶלָּא בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: (חבקוק ב׳:ד׳) ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״.

יא כב אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: אַרְבַּע גְּזֵרוֹת גָּזַר מֹשֶׁה [רַבֵּנוּ] עַל יִשְׂרָאֵל, וּבָאוּ אַרְבָּעָה (זקנים) [נְבִיאִים] וּבִטְּלוּם. מֹשֶׁה אָמַר: (דברים ל״ג:כ״ח) ״וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב״. בָּא עָמוֹס וּבִטְּלָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: (עמוס ז׳:ה׳-ו׳) ״חֲדַל נָא, מִי יָקוּם יַעֲקֹב, כִּי קָטֹן הוּא״. וּכְתִיב: (שם) ״נִחַם ה׳ עַל זֹאת, גַּם הִיא לֹא תִהְיֶה, אָמַר ה׳ אֱלֹהִים״. מֹשֶׁה אָמַר: (דברים כ״ח:ס״ה) ״וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ״. בָּא יִרְמְיָה (וּבִטְּלָהּ דִּכְתִיב) [וְאָמַר]: ״הָלוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל״. (ירמיהו ל״א:ב׳) מֹשֶׁה אָמַר: (שמות ל״ד:ז׳) ״פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים״, בָּא יְחֶזְקֵאל וּבִטְּלָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל י״ח:ד׳) ״הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת״. מֹשֶׁה אָמַר: (ויקרא כ״ו:ל״ח) ״וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם״. בָּא יְשַׁעְיָה (וּבִטְּלָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר) [וְאָמַר]: (ישעיהו כ״ז:י״ג) ״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל, וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר״ וְגוֹ׳. אָמַר רַב: מִסְתַּפְּינָא מֵהַאי קְרָא: ״וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם״. מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא: וְדִלְמָא כַּאֲבֵדָה הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת? שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים קי״ט:קע״ו) ״תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד, בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ״. אֶלָּא מִסֵּיפָא דִּקְרָא: (ויקרא כ״ו:ל״ח) ״וְאָכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם״. מַתְקִיף לָהּ מַר זוּטְרָא: (ואיתימא רב אשי) וְדִלְמָא כַּאֲכִילַת קְשׁוּאִין וּדְלוּעִין?

יב כג וכבר הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁמְעוּ קוֹל הֲמוֹנָהּ שֶׁל אֶדֶם (מפטילוס) [מַפְּלָטְיָה], בְּרְחוֹק מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל. הִתְחִילוּ (הם) בּוֹכִים, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְשַׂחֵק, אָמְרוּ לוֹ: (עקיבא למה) [מִפְּנֵי מָה] אַתָּה מְשַׂחֵק? אָמַר לָהֶם: לָמָּה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: גּוֹיִם הַלָּלוּ שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לָעֲצַבִּים וּמְקַטְּרִים לָאֱלִילִים, יוֹשְׁבִים בְּטַח (ושלוה) וְהַשֶּׁקֶט, וְאָנוּ, בֵּית הֲדוֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ שָׂרוּף בָּאֵשׁ, וְלֹא נִבְכֶּה? אָמַר לָהֶם: לְכָךְ אֲנִי מְשַׂחֵק, [וּמַה] לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ כָּךְ, לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה? שׁוּב פַּעַם אַחַת הָיוּ עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר צוֹפִים, קָרְעוּ בִגְדֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, רָאוּ שׁוּעָל שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִבֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. הִתְחִילוּ הֵם בּוֹכִים וְרַבִּי עֲקִיבָא מְשַׂחֵק, אָמְרוּ לוֹ: (עקיבא) מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְשַׂחֵק? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בּוֹ: (במדבר א׳:נ״א) ״וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת״, עַכְשָׁיו (נִתְקַיְּים בּוֹ (איכה ה׳:י״ח) ״עַל הַר צִיּוֹן שֶׁשָּׁמֵם״) ״שׁוּעָלִים הָלְכוּ בוֹ״, וְלֹא נִבְכֶּה? אָמַר לָהֶם: לְכָךְ אֲנִי מְשַׂחֵק, דִּכְתִיב: (ישעיהו ח׳:ב׳) ״וְאָעִידָה לִי עֵדִים נֶאֱמָנִים, אֵת אוּרִיָּה הַכֹּהֵן, וְאֵת זְכַרְיָהוּ בֶן יְבֶרֶכְיָהוּ״, וְכִי מָה עִנְיַן אוּרִיָּה אֵצֶל זְכַרְיָה? וַהֲלֹא אוּרִיָּה בְּמִקְדַּשׁ רִאשׁוֹן, וּזְכַרְיָה בְּמִקְדַּשׁ שֵׁנִי? אֶלָּא תְּלָה הַכָּתוּב נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה, בִּנְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה. בְּאוּרִיָּה כְּתִיב: (מיכה ג׳:י״ב) ״לָכֵן בִּגְלַלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ, וִירוּשָׁלַיִם עִיִּין תִּהְיֶה, וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר״. בִּזְכַרְיָה כְּתִיב: (זכריה ח׳:ד׳) ״עֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלָיִם״. עַד שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה, הָיִיתִי מִתְיָרֵא (שמא לא) [שֶׁלֹּא] תִּתְקַיֵּם נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה, עַכְשָׁיו שֶׁנִּתְקַיְּמָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה, בְּיָדוּעַ שֶׁנְּבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה מִתְקַיֶּמֶת, וּבַלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ: עֲקִיבָא נִחַמְתָּנוּ, עֲקִיבָא נִחַמְתָּנוּ. (ה׳ יְנַחֲמֵנוּ, אָמֵן).